

CSÁKÁNYDOROSZLÓ
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE 2017.

TARTALOMJEGYZÉK

- 1. Bevezetés
- 2. Csákánydoroszló község bemutatása
- 3. Örökségünk
- 4. Településképi szempontból eltérő arculatú területek
  - Történelmi településrész*
  - Kialakult kertvárosias településrész*
  - Kialakuló kertvárosias településrész*
  - Ipari övezet*
  - Természeti övezet*
  - Természetes vízfelület*
- 5. Jó példák, ajánlások
- 6. Ábragyűjtemény
- 7. Felhasznált irodalom
- 8. Impresszum

BEVEZETÉS

Mottó:

„A természet mindenkori állapota a lélek tükré. Jelen pillanatban még éretlen természetünké. Az épített környezet az ember mindenkori tudásszintjét tükrözi, így például a városszélek tájba oldódása az ott élők tudatminőségének megfellebbezhetetlen mutatója. A városba egyre beljebb haladva több száz, néhány esetben több ezer év tudásszintjének információival találkozhatunk. Kivételesen torz esetekben csak az utóbbi emberöltőjével.”

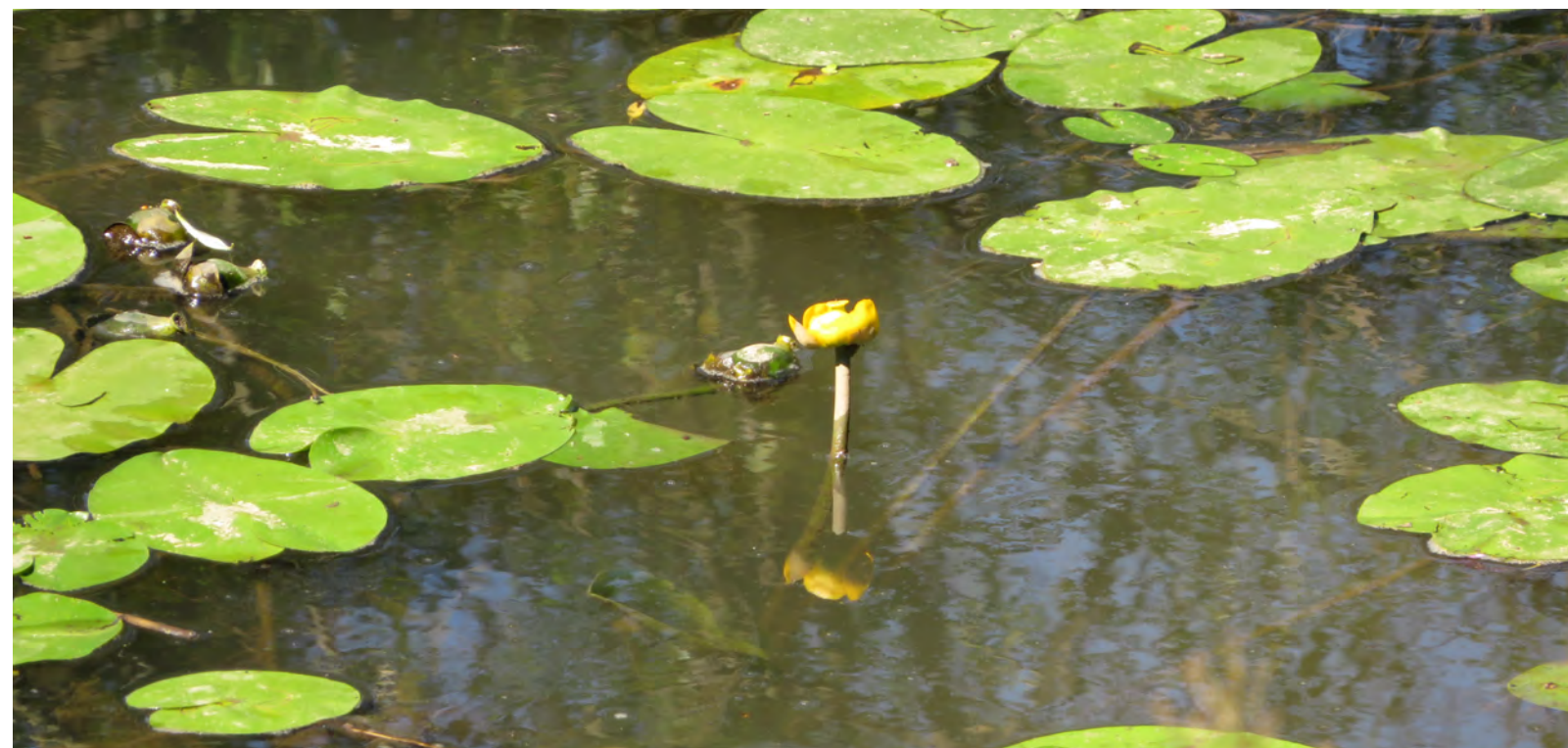
Somlósi Lajos

A Településképi arculati kézikönyv megalkotásának elsődleges célja a helyi identitás erősítése a természeti és az építészeti értékek bemutatása által.

Másodlagos célja, hogy elősegítse a településkép védelmi rendelet megalkotását és támpontot nyújtson a település fejlesztési és -rendezési tervek készítésekor.

A hely ismerete nélkül nem teremthető harmónia a természeti és az építészeti léletterek között, ezek összhangja nélkül viszont még rövid távon sem tartható fenn az élet továbbadásához szükséges életminőség.

Ne feledjük: - a könyvben bemutatott kincseket unokáinktól és dédunokáinktól csak megőrzésre kaptuk kölcsön!

2 CSÁKÁNYDOROSZLÓ KÖZSÉG BEMUTATÁSA

Csákánydoroszló településszerkezetét a földrajzi viszonyok, természeti adottságok és az azokra települt társadalmi be rendezkedés határozta meg. A Rába-völgy és az északról a Pinka-sík vonulata természetes határokkal befolyásolta a le-telepedést. A mai közigazgatási területen több önálló falu volt egykor. Ezek közül Nagycsákány és Rábadoroszló ma is a lakóterület része, az érdekes nevű Magyarbükksből már csak régészeti emlékek nyomozhatók.

A településszerkezet vonalas elemeit a következő alapelvek felismerésével alakították ki eleink:

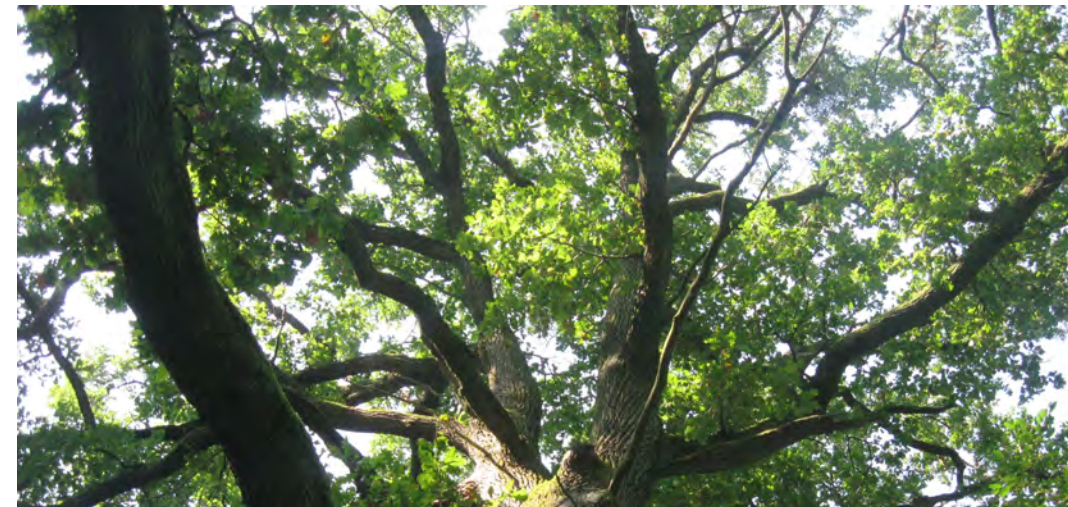
- a környező településekkel létesíthető kapcsolatok irányai, a természeti környezet adottságainak figyelembe vétele (domborzat, vízjárás, stb.);
- na település életenergetikai rendszerének érzékelésén alapuló, tudatosan kijelölt szakrális építészeti emlékek (templom, kőkeresztek, faluközpontok, településkapuk, gázlók), valamint az utcák hasonló elv alapján meghatározott, interferencia-vonalakkal összehangolt fekvése.

Jelentős változást jelentett a vasúti megjelenése és a trianoni határ, korunkban pedig a motorizáció robbanás-szerű fejlődése. A határmenti helyzet a természetes kapcsolatokat átrendezte. A település nemcsak vonzáskörzetének egy részét veszítette el, de politikai ok-ból fejlesztése is hátrányt szenvedett. A mai településszerkezet egyedi karakterét meghatározza a településmagok közé ékelődött Batthyány uradalom és annak volt majorságai. Ennek köszön-hető, hogy a településrészek nem nő-tek még össze homogén hálózattá.

A falu északi kapuja a vasúti megállóval megerősítve megoldottnak tekinthető. A déli megérkezés helye a Rába átke-lési pontja okán a történelmi idők óta kötött. Minden bizonnyal új helyzetet teremt majd a 8. sz. gyorsforgalmi út megépítése, melynek a települést fel-táró csomópontja a mostani észak-déli tengelytől keletre, a doroszlói falurész bekötőútján alakul ki. Ezáltal fontos keleti kapuval gazdagodik a település, melynek tudatosan tervezett kialakítá-sa a következő időszak egyik legfonto-sabb feladata.

A tájegységre jellemző, hagyományos utcakép a keskeny telkeken fésűs be-építés. Ennek emlékei kevésbé marad-tak fenn, többnyire csak a doroszlói részen. Az csákányi falurész teljesen

átépült, utcahálózza hálós rendszerű mellékutcákkal egészült ki. A Vasút utca mentén – a régi középületek kivételével – már csak a világháborút követő építési korszakok épülettípusai vannak jelen. Csákánydoroszló közigazgatási területén belül nagy kiterjedésű erdőterületek találhatók, melyeknek a NATURA 2000 hálózathoz tartozó részei védettek.

A külterület nagy része természetvédelmi terület, így alapvető cél a természet- és környezetkímélő mezőgazdálkodás.

A Rába folyó partján az Ivánc felé vezető úthoz közel található egy kisebb kemping –Vízi-vándor Táborhely-, amely 300 fő számára nyújt sátorozó helyet. Egy vendégház is fogad turistákat. Elsősorban a vízi turizmust szolgálja a terület.

3 ÖRÖKSÉGÜNK

TÖRTÉNELMI ÉRTÉKEK

Csákánydoroszló területén két nyilvánított műemlék van: a Batthyány-kastély és parkja, valamint a Nepomuki Szent János templom.

Batthyány-kastély és parkja Csákánydoroszló, Fő utca 9-13 – hrsz.: 1/1, 416, 2/1.

Rövid leírása: fővárosi szociális otthon, a volt Batthyány-kastély,

16-17. századi várkastély felhasználásával épült barokk stílusban 1728-ban. Részben átalakítva romantikus stílusban 1853-ban. Belsőben kandallók, késő barokk és empire. A kastélykerítés mellett Nepomuki Szt. János-szobor, barokk, 18. századi. Kastélyparkja védett.

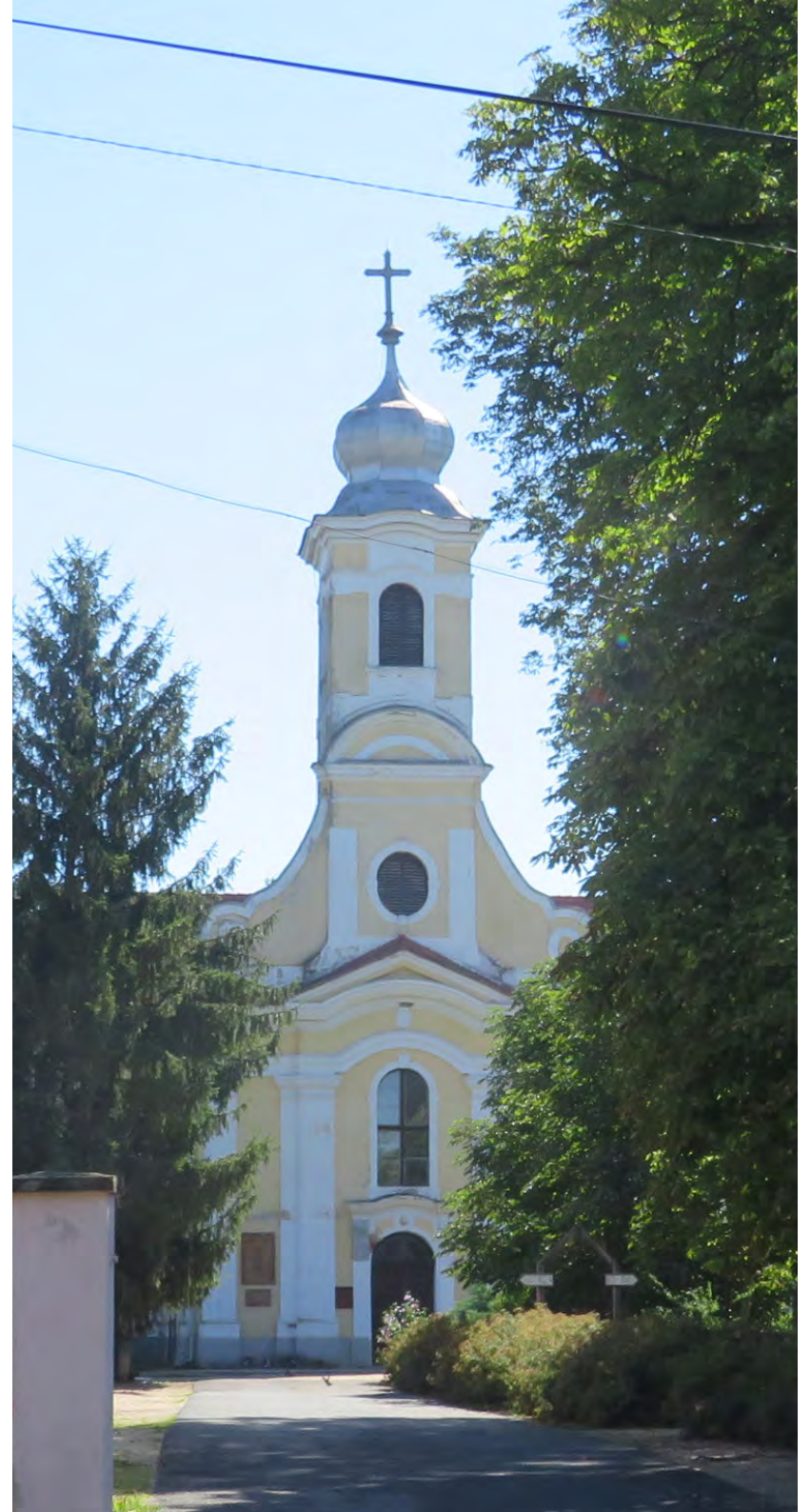

A Batthyányiak által építtetett kastély értelmi fogyatékosok otthonaként működik, így a hozzákapcsolódó park a közhasználat elől elzárt. A kastély parkja egykor 7 hektáros volt, amelyet a II. világháború utáni időszakban megosztottak. Így 3,3 ha került a kastélyhoz, amelyet kerítéssel le is választottak. Ez a rész viszonylag gondozott. A kerítésen kívül rekedt északi terület azonban szinte teljesen beerdősült. Az egykori sétányok már csak nyomokban fedezhetők fel. Ezek a területek szintén alkalmasak lennének zöldterület – pl. vadaspark – kialakítására.

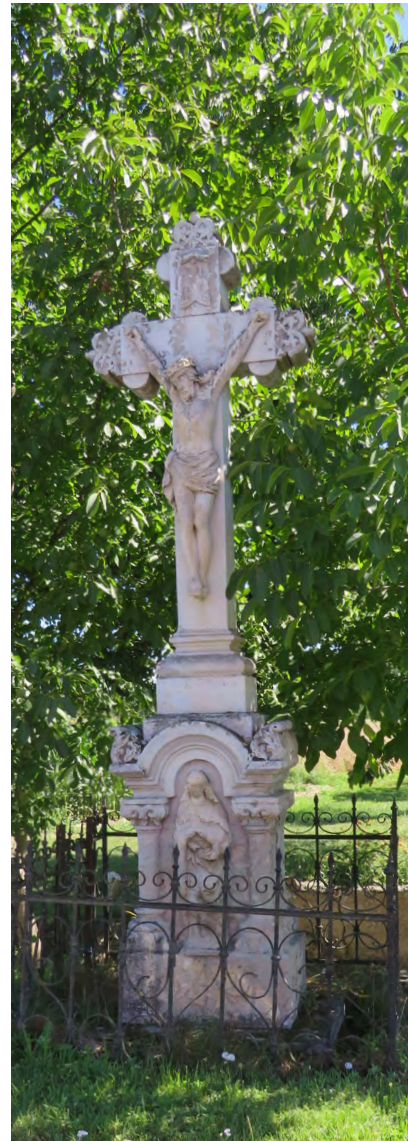
Nepomunki Szt. János római katolikus templom. Csákánydoroszló, Vasút utca 7 – hrsz.: 573.

Rövid leírása: római katolikus templom, (Nepomuki Szt. János), barokk, 1765. Építtette: Batthyány Imre. Berendezése: fő- és mellékoltár, barokk, 18. század. Szószék és gyóntatószék rokokó, 18. század. Karzattoldás romantikus stílusban, 19. század közepe. Fedélszéke barokk, új liturgikus térrendezés.

A külterületen fellelhető egyedi tájértékek a tájképben értékes helyi jelentőségű elemek, amelyeknek hosszútávú fennmaradását biztosítani kell. Csákánydoroszló területére vonatkozó egyedi tájérték-kataszter még nem áll rendelkezésre. Így a terület bejárása során az általunk talált értékeket tudjuk csak megadni.

Kultikus, szakrális építmény, alkotás, helyszín:

Feszület: 253 hrsz-út és a 012 hrsz-ú földút kereszteződésében

Festett bádofeszület: Vasút utca-Körmendi utca kereszteződésében

Feszület: 1882-ben állították a Körmendi u-Doroszlói utca kereszteződésében (0200/2 hrsz.)

Feszület: a katolikus templom melletti park Vasút utcai sarkán

Kripta a katolikus templom kertjében

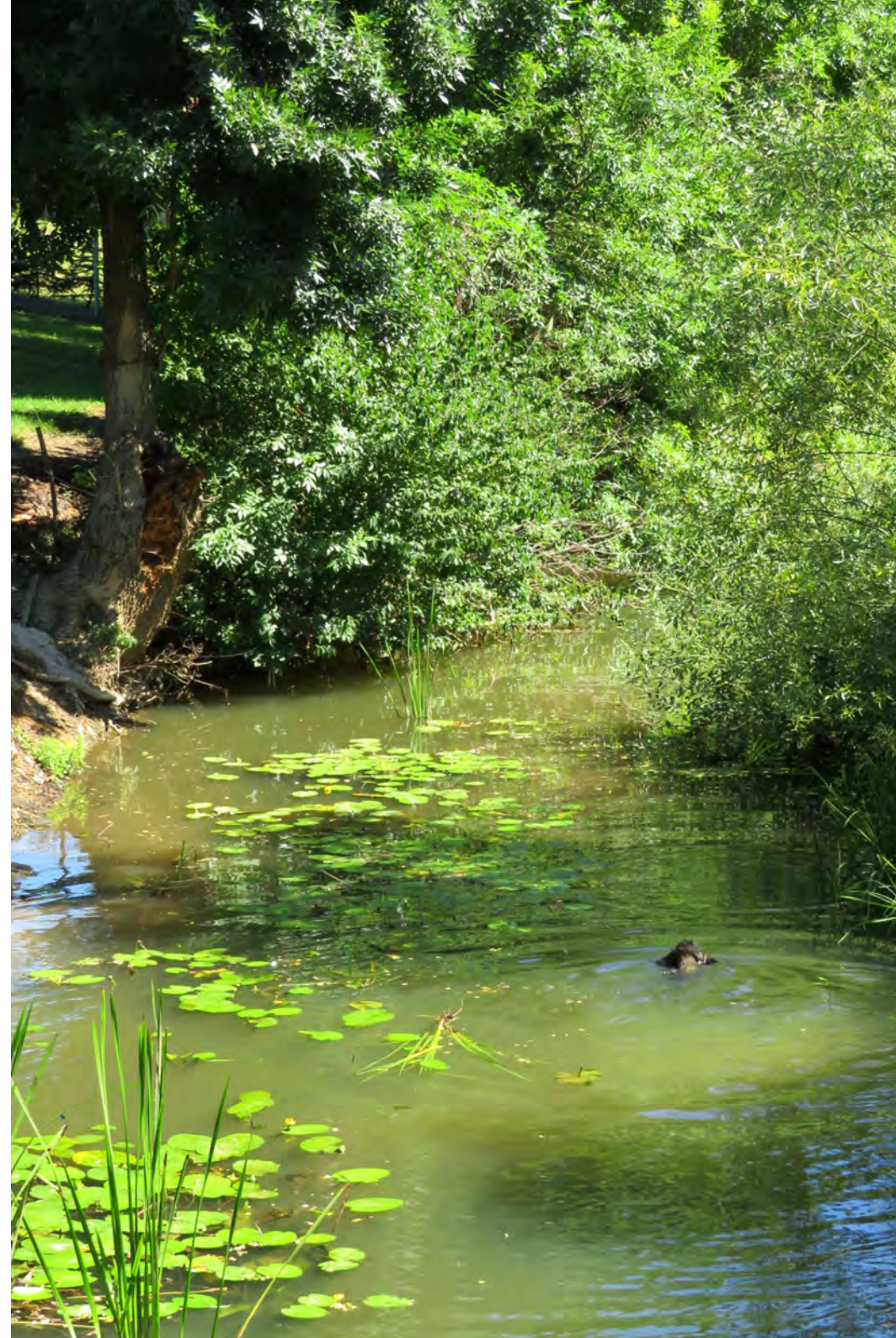

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A település igazgatási területe táji- és természeti értékekben gazdag. A felszíni alakzatoknak, a vízfolyások hálózatának, a természethez közeli erdőterületek nagy kiterjedésének köszönhetően a terület nagyrészt uraló intenzív mezőgazdasági területek – nagytáblás monokultúrás szántóföldi táblák – kevésbé feltűnőek, egyhangúságuk mérsékelten jelentkezik. A vízfolyások és a hozzájuk kapcsolódó zöldfelületek közé beékelődő széles szántóföldi táblák elválasztó hatása azonban erőteljesen érvényesül. A tér-ségben a meglévő külterületi zöldfelületi elemek helyenként nem alkot egymással összefüggő biotóphálózatot, amely több szempontból is előnyös lenne. Tájképileg oldaná a szántók egyhangúságát, élőhelyet tudna nyújtani többféle növény- és állatfajnak, védené a deflációs hatásoktól a termőföldet.

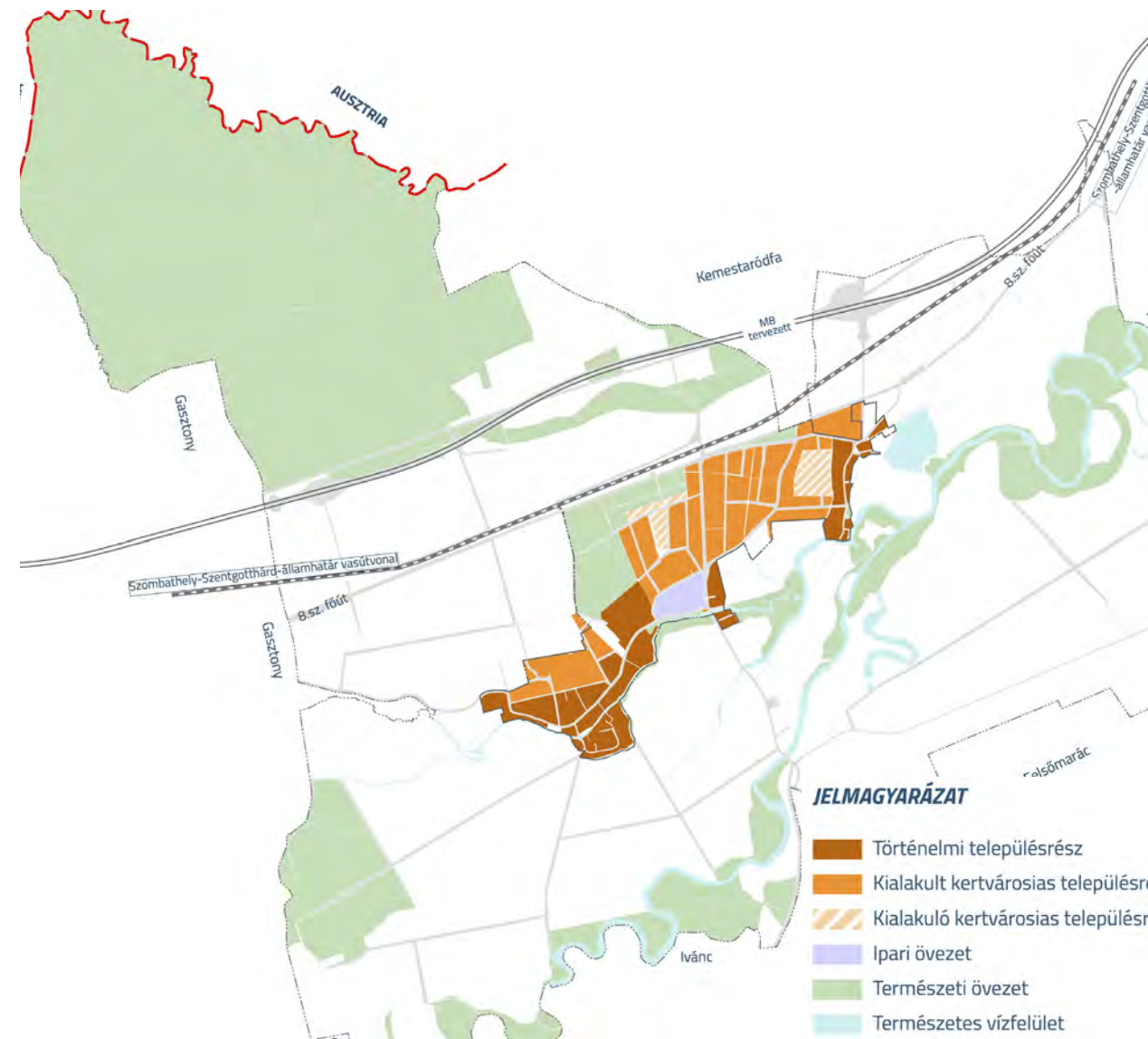
Csákánydoroszló három nagyobb nyilvános zöldterülettel rendelkezik. Egyik a vasútállomással szemben fekvő erdőszült ligetes terület, másik a 8. főutat kísérő zöldsáv. A kastély mellett is található parkként megjelenő zöldterület és sportpálya. Kisebb zöldterületeket jelent még a temető és a kegyeleti park környezete, valamint a Dózsa-liget egy-egy szabad területe. A Vörös-patakot kísérő kertek-alja területek és galéria erdők sétányokkal történő feltárása a település jövőbeni fejlesztési terve.

ELTÉRŐ ARCULATÚ TERÜLETEK 4

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSRÉSZ

A rendeltetések települési eloszlásához hasonlóan a beépítés intenzitása és geometriai paraméterei is az alapfunkcióhoz, illetve az egyes építési övezetek karakteréhez illeszkedik. Egyszerűbben szólva, Csákánydoroszlón még megőrződött az épületek használatához idomuló, autentikus épületkarakter.

A lakóházak földszintesek, tetőtér beépítéssel, esetleg emelettel. Az intézmények között több már a 2-3 szintes épület. A Kastély összetett épület-együttese toronnyal is hangsúlyozott, ami a templomnál természetesen szintén alapelem. A kereskedelmi egységek, panziók általában földszint + tetőtér beépítéssel épültek. A gazdasági épületek esetében a csarnokszerkezetek is előfordulnak.

A faluban a magas tetős épületek dominálnak. Azok irányultsága, hajlásszöge, a tetőidom összetettsége azonban kis területen belül is nagy eltéréseket mutat.

Az egyedi építési lakótelkeken jellemzően oldalhatáron álló épülettömegek helyezkednek el. Ezt a rendet még az újkori építkezések is figyelembe veszik. A közcélú épületek egy része (templom, kultúrház, stb.) szabadonálló beépítéssel létesültek, mint ahogy a kastély tömbje is így épült nagyméretű telkén a későbbi kiszolgáló épületekkel együtt.

A hajdanvolt porták hagyományos rendje már a múlté: háromosztatú parasztház, istálló, ólak, az udvarban a kút, a diófa vagy gesztenye, előkertben vagy a pajtán szőlőlugas nem lelhető fel, de több utcában még jelentős gyümölcsfa állomány él és több, a patakra futó telek végén megmaradtak a galériaerdő nyomai is.

A mai Csákánydoroszló területén volt egy másik falu is: Hássoka. A Szent Péter templom körül kialakult egy kisebb falurész, amit Csákányegyházsoka, azaz a csákányi templom faluja névvel jelöltek. Később ez rövidült Házsokára, majd fonetikusan a "soka" (falva) jelentésének feledésébe merülésével Hássokára. Manapság inkább Hásikának mondják a templomtól délre eső rétet és tavat.

MAGYARBÜKS

Az elpusztult Magyarbüks falu felett a Várdombon állt a régi csákányi vár, melynek csekély nyomai láthatók. A Várdomb a Strém-patakot D-ről kísérő magaslat, jelenleg – jól áttekinthető – bükkös erdő borítja. D-É irányú gerinc északi végén helyezkedik el a nagyjából ovális alakú, hegyes aljú árokkal körülvett erődtámasz. Belső területének hossza 30, szélessége 20 méter. A falut 1248-ban említik oklevelek. A vár építtetői a Héder nemzetség Hédervári ágának tagjai lehettek.

A település sorsát nagyban befolyásolta a II. világháború utáni vasfüggöny. A falu lakossága a kitelepítés előtt átszökött a határon. A lakóházakat az 1950-es években lerombolták. Az erdőben táblák jelzik a korábbi házak helyét. A maradványok itt-ott még fellelhetők.

Az egykori temető területét korábban rendezték és gondozták.

KIALAKULT KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ

A lakóépületek esetében a legrégebbi megmaradt típus az oromzatos vagy kontyolt, két-három ablakos háromszögletű parasztház. A régi épületek állaga változó, általában az egész portával együtt értékelhetők igazán. A későbbi építkezések, átépítések során a polgárosodás jegyeit hordozó, utcával párhuzamos gerincű négyablakos típus is megjelenik. A XX. századvégi „modern építészet” általánosan elterjedt típusa a 10x10m-es kontyolt kockaház. Megtalálható a '70-venes-'80-vanas évek több divatirányzata is: két szintes, rossz arányú házak, emeleten utcára néző erkéllyel, eltolt félnyeregtetős épületek, a „szoc-reál” ikerházak sora, egészen a mai amerikai típusú földszintes CK-házakig. Újabban a villaépítészeti utánérzéseként „hungarocell-barokk” kúriák is teret nyertek. Az elmúlt évek új épülettípusai közül, a neo-kubista kockaházak, illetve a A+++ passzívházak új típusú formái még nem jelentek meg a településen.

A két korábbi település – ti. Nagycsákány és Rábadoroszló – központi magja még ma is jól lehatárolható. Sok esetben jól megőrződtek a XIX. századi utcaképek és házkiosztások. Több helyen még ma is láthatóak a XIX/XX. század fordulójára jellemző tornácos tömészházak, melyeket az '50/60-as évek kockaházai váltanak.

KIALAKULÓ KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ

Manapság örülni kell, ha a fiatalság nem külföldön szeretne élni, hanem itthon. Minden segítséget meg kell adni azoknak akik itt szeretnének maradni, és itt törekednek gyökeret eresztetni. A határ közelsége azért itt elég erősen érződik ami miatt inkább alvófalú jelleg kezd megmutatkozni. A település szerencsére kiváló adottságokkal rendelkezik abban a tekintetben is, hogy a belterületén jó fekvésű beépítetlen területtel bír. Ezen területek beépítését az önkormányzat is szorgalmazza. Az új „településrész” egy tudatos tervezéssel, jól formált arculatokkal kitűnő, jól karakterizált pontja lehet a településnek.

IPARI ÖVEZET

A gazdasági és ipari üzemek telepítését úgy kell megvalósítani, hogy a tevékenységi körökből (üzemeltetésből) eredő zajok ne erősítsék egymást, valamint a lakóterületekre káros hatást ne fejtsenek ki. Egységes, tipikus iparterület Csákánydoroszlón nem fejlődött ki, a korábbi rendezési tervben több ipar számára kijelölt terület is van, de ezeken nem telepedett meg jelentősebb vállalkozás. A kisebb cégek lakóterületen belül, általában a saját családi ház mellett működnek.

TERMÉSZETI ÖVEZET

A település zöldfelületi rendszerének egyik fő elemét a családi házakhoz tartozó falusi-as lakókertek alkotják. A lakókertek zöldfelületei a lakótelkeknek általában a 40-50 %-át teszik ki. A lakóterületek pedig a település belterületének közel 78 %-át foglalják el. A hagyományos falusi lakókertek funkcionális tagolódására jellemző, hogy legnagyobb

hányaduk vegyes hasznosítású, azaz haszon- és díszkert (pihenőkert) egyben. A díszkert-részek a pihenőkertrészekkel együtt legtöbb esetben a lakóépület közelében alakultak ki. A haszonkertrészek (veteményesek, gyümölcsös) a telkek közepétől a végükig húzódnak, és a lakókerteknek legalább a felét, de sok esetben ennél nagyobb részét foglalják el. Az idősebb lakosság kertjeire inkább a haszonkerti hasznosítás a jellemző, míg a fiatalabb generációknál a pihenőkert funkció egyre nagyobb arányban dominál.

JÓ PÉLDÁK, AJÁNLÁSOK

5

A jövőben területfejlesztés során arra is figyelemmel kell lenni, hogy a helyi társadalom és a szolgáltatásokat igénybe vevők meghatározó státusz-csoportjai (állandó lakosok, üdülő tulajdonosok, külföldi ingatlantulajdonosok, helyi-, és szezonálisan jelen lévő, illetve a különböző működési nézeteket valló, eltérő menedzsment-szemléletű vállalkozások, bel-, és külföldi turisták, stb.) közti harmónia is hosszútávon biztosítható legyen. Mivel a harmónia csak olyan térség sajátja, amelyben az egyenlőtlenségek mértéke minimális, ezért törekedni kell a területileg kiegyenlített és társadalmilag is igazságos hosszú távú térségfejlesztésre.

Rábára épülő vizituristicai attrakciók kiépítése - Kemping és csónakkikötő létrehozása feltételei biztosítása, gasztronómiai szolgáltatások nyújtása feltételei kialakítása, aktív horgász-turisticai szolgáltatások feltételei biztosítása.

TELEPÍTÉS

A település kialakulásaokr a terep-adottságok adták a fő irányvonalat. A kialakult településrészeken jellemzően a földszint, vagy földszint plussz egy szint a jellemző.

Ezen a területek a telkek mérete még jóval nagyobbak, mint az újonnan létesült területeken.

TETŐHAJLÁSSZÖG ANYAGHASZNÁLAT

A tetőzetkialakításánál, hajlásszögének és az esetleges tetőfelépítményinek, anyaghasználatának a domináns környezet adottságaihoz való illeszkedését kellene követni.

Kerülendők a nagyon eltérő színezetű lemezfedések, illetve a hullámpala fedés.

MAGASSÁG

A település karaktereinek megfelelően alakult ki a házak/ épületek magassága. A beékelődött újabb építések esetén fedezhető fel eltérés, mely kilóg a tömegből, azonban ezek maradandó jegyet képviselnek az utcaképben. Ezt el kell fogadni, és jövőben ilyen eseteket kerülni érdemes.

A ma még beépítetlen területek e szempontból szabályozotabbnak tekinthető. A jövőben is törekedni kell a karakternek a megfelelő magasságok követésére.

SZÍNEK

Fontos szempont egy külső szemlélő részére, hogy milyen összképet alkot egy ház tömege, vagy éppen az utcában lévő házak külső megjelenése. Korunkban a házak „energiatudatos” fejlesztéséhez hozzátartozik a nyílászárók cseréje, külső hőszigetekés stb.... A főbb épületformáló építészeti elemek egymáshoz viszonyított hatását, nemcsak a környezethez mérten kell eltalálni, hanem egymáshoz viszonyított arányokat meg kell találni.

A házak színezése, mindig egyéni ízlést tükrözi. Lehet ezt szabályozni, de abból lehet csak egy steril környezet adódna vissza, ezt sem lenne szabad hagyni. A házak külső megjelenését tükröző színezések

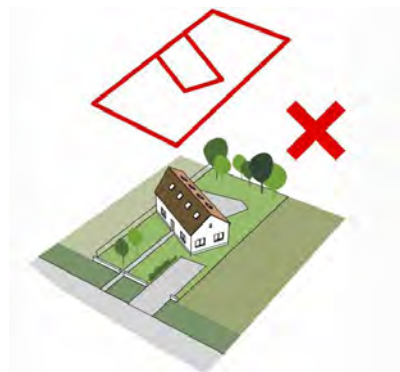
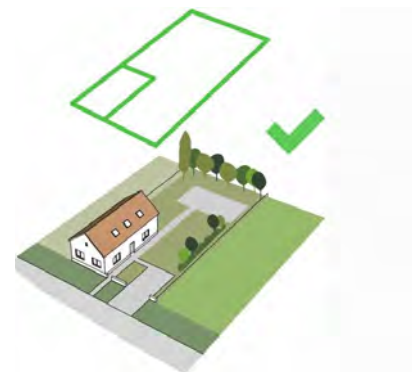

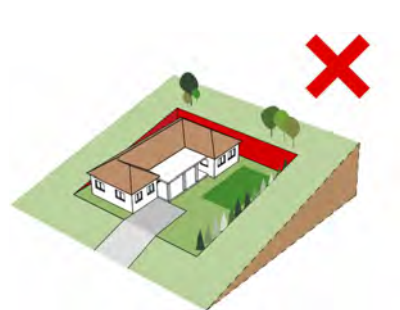

6 ÁBRAGYŰJTEMÉNY

35

telepítési sémák

kertvárosias épület magasságok

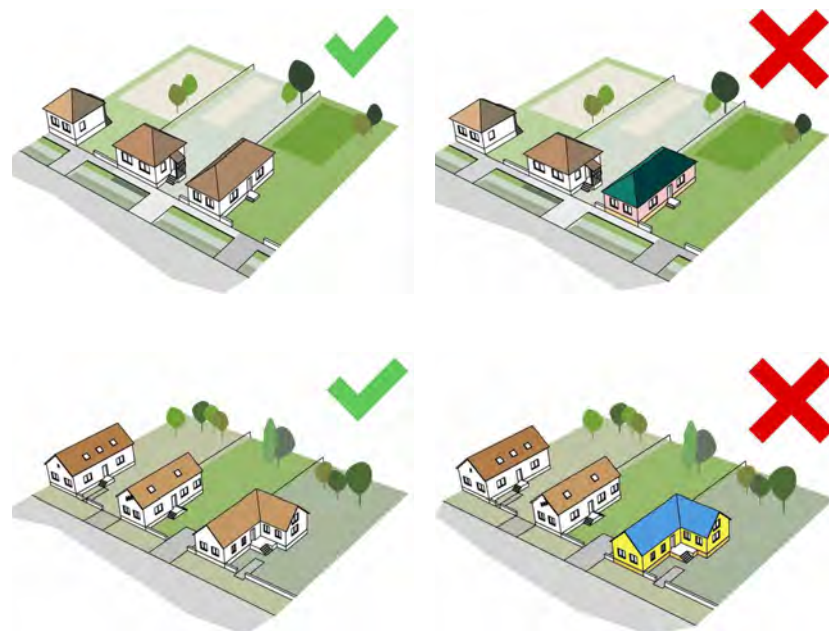
kertvárosias tetőformák

kertvárosias tető hajlásszögek

épületek színezése

FORRÁSMEGJELÖLÉS

Csákánydoroszló településfejlesztési és településrendezési eszközei és ezen dokumentumok megalapozó munkarészei.

Takó Gábor: Csákánydoroszló története, Pungér Nyomda-Szombathely 2004.

Forrásként használt linkek:

<http://www.csakanydoroszlo.hu>
<https://www.google.hu/maps/>
<http://tak.lechnerkozpont.hu/>

IMPRESSZUM

Csákánydoroszló Község Önkormányzata

9919 Csákánydoroszló, Fő u. 39.

Horváth István Mihály polgármester
 megbízásából készítette:

Altus Savaria Tervező Iroda Kft.

9700 Szombathely, Welther Károly utca 31.

www.altussavaria.hu

Tervezők:

Balogh Alexandra
 Horváth Violetta
 Kiss Gábor
 Rápli Pál
 Sebrek Zsuzsanna

Jóváhagyva:

Csákánydoroszló Község Önkormányzatának
 ...../2017.(.....) Kt-határozatával.

Minden jog fenntartva:

Altus Savaria Tervező Iroda Kft.

Felelős kiadó: Rápli Pál ügyvezető

